

GAZETA LWOWSKA.

W Piątek

N^{er.} 66.

11. Czerwca 1830.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

— Z Wiednia. —

O podróży NN. Cesarstwa Ichmość do Styryi donosi Gazeta Gradecu z d. 1. b. m.: NN. Cesarstwo Ichmość wyjechawszy z Wiednia przybyli w pożądanem zdrowiu w d. 27. z. m. do Krieglach w obwodzie Bruckskim, dokąd udał się także JCWys. Arcy-Xiąże Jan.

Dnia następującego udali się NN. Cesarstwo w dalszą podróż do Klagenfurt, nocowali w Unzmarkt, w obwodzie Judenburgskim; a w d. 29. rano o godzinie 7mej dalej wyjechali.

Wesołość, z jaką N. Cesarz Jmć rozmawiał, zachwycił wszystkich, którzy mieli szczęście zbliżyć się do Monarchy, albowiem jest rękoią zupełnego zdrowia, o którego utrzymanie wznoszą najgorętsze modły do Nieba Styryjczakowie, uszczęśliwieni obecnością Najłaskawszego Cjoa ojczyzny.

Podług doniesień z Klagenfurtu NN. Cesarstwo Ichmość przybyli tamże w d. 29. Maja z potudnia w najlepszym zdrowiu przy odgłosie dzwonów i radości wiernych mieszkańców tegoż miasta, którzy umieją cenić to wysokie dla siebie szczęście, że w murach ich Najjaśniejszy Dwór Cesarski kilka dni zabawi.

C. k. połączona Kancelaryja nadworna dwa opróżnione miejsca Sekretarzy gubernijalnych dała galicyjskim pierwszym Kommissarzom Cyrkutowym: Janowi Loeffler i Józefowi Werner.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Królestwo Polskie.

— Z Warszawy. —

Dnia 2. b. m. o godzinie 3ciej z południa N. Pani wyjechała do Fischbach w Szlązku. N. Pan opuścił także d. 3. o godz. 2. rano stolicę tutejszą na dni kilkanaście, udając się do południowych prowincyj Cesarstwa.

J. R. Wys. Następca tronu Pruskiego opuścił Warszawę d. 2. towarzysząc N. Cesarzowej i Królowej w podróży do Szlązka.

Dnia 2. b. m. jako w dzień imienin JCWys.

Cesarzowicza W. Xiecia Konstantego, tudzież imienin Jój C. Wys. W. Xiecznej Heleny Pawłowny, i JCWys. W. Xiecia Konstantego Mikolajewicza, odbyło się w kościele metropolitalnym i wkaplicy zamkowej nabożenstwo, w obec Senatorów, Posłów, władz cywilnych i wojskowych, które miały także zaszczyt składać JCWys. życzenia swoje. Wieczorem oświetcono miasto.

N. Pan mianował Biskupa Chełmskiego JX. Szumborskiego, Senatorem Królestwa Polskiego.

Deputacyja od Izby poselskiej złożyła d. 1. b. m. N. Panu adres, jako przyjęła jednomyślnie wnioszek względem wzniesienia pomnika Wskresicielowi Królestwa Polskiego, błogostawionej pamięci Cesarzowi Alexandrowi. Deputacyje składali: Walewski Poseł powiatu Skalbmierskiego, Gustaw Hr. Małachowski Poseł ptu. Szydłowskiego, Łempicki Deputowany okręgu Opatowskiego, Złotnicki Deput. okr. Sieradzkiego, Hr. Niesiołowski Poseł ptu. Kaźmierskiego, Turki Poseł ptu. Płockiego, Stulicki Poseł ptu. Brzeskiego, Czarnocki Deput. okr. Stanisławowskiego, Stanisław Małachowski Poseł ptu. Radzimińskiego, i Augustowski Poseł powiatu Dąbrowskiego.

W d. 31. z. m. był wielki obiad w zamku król. N. Pan raczył wezwać do stołu Swojego: Senatorów, Ministrów, Posłów i Deputowanych Królestwa, tudzież wiele znakomitych osób. N. Pan spełnił za pomysłność narodu Polskiego.

N. Cesarz i Król Jmć najłaskawiej dozwolić raczył, aby złożony ustóp tronu przekład polski dzieła JP. Silbersteina Karola, p. t. *Kupiec*, był J.C.R. Mei przypisany.

W d. 3. Członkowie Towarzystwa Warszawskiego przyjaciel nauk dawali dla P. Humboldta obiad w hotelu angielskim.

W czasie przejazdu swego przez Poznań, JKWys. Następca tronu Pruskiego zwiedzał bibliotekę darowaną Poznaniowi przez Hr. Raczyńskiego, i w pochlebnych wyrazach wynurzył uczucia swoje jej założycielowi. Król Jmć Pruski wydał rozporządzenie, ażeby odtąd exemplarze wszelkich książek drukujących się w W. Xieństwie Poznańskiem, które do biblioteki publicznej w Wrocławiu oddawano, na przyszłość do powyższej biblioteki Raczyńskich składane były.

— Z Warszawy dnia 3. Czerwca. —

Panna Sontag przybyła tu d. 27. z. m. a po-zaonegdaj dawała pierwszy swój koncert, który NN. Państwo obecnością Swoją zaszczycić ra-czyli; bilety już wcześniej rozkupiono, kassa więc teatralna wcale otwierana nie była. Przy-znają wszyscy, że śpiew jej jest zachwycający i słusnie w całej uwielbiany Europie. Oklaski brzmiały bezprzestannie; przywołano śpiewaczkę i powtórzono je jednozgodnie i z zapalem. Słu-chaczy było 1530. — Dnia 1. Czerwca dawała Panna Sontag drugi koncert, wczoraj trzeci, a w Niedzielę da czwarty. Wszyscy oddają zasu-żoną część jej talentowi i przyznają, że chwalić ją tylko można.

Pozaonegdaj miała Panna Sonntag zaszczyt śpie-wania na pokojach N. Pana, za co udarowana została pięknym fermoarem ozdobionym dyjamentami i turkuzami. P. Wörlicer i Panna Belville równie okazywali tamże dowody swojego talen-tu: pierwszy otrzymał kosztowny pierścień bry-lantowy, a druga fermoar.

Dnia onegdajszego był bal w zamku; znajdo-wali się na nim Członkowie obudwu Izb; pier-wsi urzędnicy i wiele znakomitych osób.

Sejm Królestwa Polskiego.

Posiedzenie dnia 29. Maja.

M O W A

J. W. Mostowskiego,

Senatora Wojewody Ministra Spraw wewnętrz-nych i Policji, miana na pierwszej sessji sej-mowej w Izbach złączonych.

(*Ciąg dalszy.*)

O s w i e c e n i e p u b l i c z n e .

Staranność rządu o wzrost Uniwersytetu War-szawskiego nie ustala. Biblijoteka, obserwato-ryjum, ogród botaniczny; gabinety: pięknych sztuk, fizyczny, zoologiczny, mineralogiczny; zbiory wzorów, rycin, ciągle powiększane no-wemi nabyciami i darami prywatnych osób, przed-sawiają sposobność do poszukiwań naukowych wielorakiego rodzaju. Szkoła przygotowawcza do Instytutu politechnicznego jest urządzona, a roz-naite katedry tego zakładu zostana zajęte i otwarte za powrotem Professorów wyszłych z In-stitutu pedagogicznego, a dla uzupełnienia wia-domości swoich, kosztem rządowym za granicę wysłanych.

Dwa inne Instytutu pedagogiczne, ustanowione w Łowiczu i w Puławach, kształcą nauczycieli dla szkół niższych. W stolicy nauczycielki i prze-łożone nad pensjami pćci żeńskiej, otrzymują

wiadomości stosowne do ich przeznaczenia, pod dozorem komitetu w tym celu ustanowionego.

Fundusze przeznaczone dla wydziału oswreca-nia publicznego, wynoszą rocznie, wyżej dwóch milionów złotych, oprócz 160,000 złotych, po-chodzących z opłat pobieranych od uczniów. — Różne zapisy uczynione w ostatnich latach przez osoby prywatne, powiększyły o trzykroć kilka-dziesiąt tysięcy złotych ogół funduszów tego wy-działu.

Uczniów w Uniwersytecie Warszawskim jest obecnie 589. Szkoły wyższe i niższe po Wo-jewództwach miały ich 8,682; 1623 synów rze-mieśluków uczęszczało do szkół niedzielnych, tak w stolicy, jak w kraju. Instytut głuchonie-mych mieścił 68 wychowanców. W szkołach Cyrkułowych elementarnych w stolicy istnących było uczniów 349; uczennic 383. Do 72 szkół prywatnych wyższych i niższych obojęj pćci w Warszawie, uczęszczało 688 uczniów i 359 uc-zennic. 28 pensyj w Warszawie miały 717, a 42 szkół pćci żeńskiej po Wojew., 1621 uczennic.

Szkoła Rabinów założona r. 1826, liczy 71 uczniów. Cztery szkoły elementarne uczęszczane były przez 298 młodych Izraelitów.

Chociaż od 1823 r., 35 szkół elementarnych w Królestwie ubyło, z tēm wszystkiem około 28,400 uczniów co rok znalazło w nich nauki początkowe. Ilość ta wskazująca pomnożenie uc-zniów mimo zmniejszenia liczby szkół, dowo-dzi, iż potrzeba nauki czuć się daje i wznaga się w klasie niższej ludności. Założenie i u-trzymanie szkół elementarnych w kraju naszym, zawisło dziś jedynie od dobrej chęci i hojności właścicieli ziemianskich, bez przyłożenia się rządu. Wszakże jest rzeczą widoczną, iż naj-lepsze instytucje i zamiary administracyi, źle będą wykonywane, i nie dadzą się zastosować, dopóki lud, któremu przewodniczyć mają, ich nie zrozumie. Żadne towarzystwo, jakiego człon-kowie nie byłiby w stanie rozróżnienia złego od dobrego, występku od cnoty, którychby w tym celu, równie jak dla kierowania ich przyszłością, nie nuczano pierwiastków wszelkiego oświece-nia w towarzystwie, to jest czytać, pisać, ra-chować, i tego co jest koniecznie potrzebnem ich powołaniu, nie mogłoby znaleźć się dojrz-iałem do zamilowania i utrzymania stanu rzeczy będącego nad ich pojęcie. I chociaż może jest prawdą, iż nieporządne rozszerzanie wiadomości pomnażając bezpieczeństwo osób, dąży do nara-żenia bezpieczeństwa własności, przez nowe żą-dze, jakie wznieca; środek jednak najprościejszy do usunięcia ponęty ku nieprawym użyciom, zna-lazłby się w ułatwieniu nabycia ograniczonej nauki, jaka jest każdemu stanowi właściwa; i ja-

ka tém bardziej do niego przywiązuje. Kommissya rządowa wyznała i oświecenia publicznego, zatrudnia się urzędzeniem, które ma zapobiedz ważnym obecnym pod tym względem niedogodnościom.

S p r a w i e d l i w o ś ć.

Przyspieszenie porządnego wymiaru sprawiedliwości w rozmaitych sądach, było nieodstępnym celem starań i troskliwości Kommissyi rządowej, o ile granice jej atrybucyi tego dozwalały. W ciągu upłynionych lat, aż do roku 1829, spraw 15,493 ugodzono w sądach pokoju. Trybunały cywilne i handlowe wydały w ogóle 82,340 wyroków. Sąd appellacyjny odsądził 9336 spraw. Sąd najwyższy instancyi w 1016tu sporach ostatecznie wyrokował, a 866 rekursów odrzucił. Postanowieniem królewskiem z dnia 6. Lipca 1826 r. dodany został temu sądowi drugi wydział, dla prędszego działania jego wykonywania. Sądy policyjne 101,321, a sądy policyi poprawczej 70,031 spraw odsądziły. Sądy kriminalne ogłosiły 14,142, a sąd appellacyjny, w zastępstwie kassacyjnego, wydał w sprawach policyjnych wyroków poprawczych i kryminalnych, 2873 wyroków.

Trudno zataić, iż liczba przestępstw, chociaż stosunkowo mniejsza jeszcze niż w innych krajach Europy, wzmożła się jednak u nas w ostatnich latach. Główniejsze do tego przyczyny dają się spostrzegać w pomnożeniu ludności, w niedostateczności oświaty elementarnej i w nieuchronnym pomnożeniu spraw defraudacyjnych.

Dla dzielniejszego zaradzenia złemu, wydział sądowniczy wymagałby pomnożenia środków, a przeto i powiększenia funduszy.

Spraw karności przeciwko urzędnikom w obowiązkach swoich wykraczającym, lub władzy nadużywającym, wytoczono 267. Z dwudziestu dziewięciu prośb o ulaskawienie samemu Królowi przedstawionych, 25 uzyskały złagodzenie kary. Rad rodzinnych odbyło się 8319.

Urządzenie hypotek w całym królestwie ukończono jest stosownie do prawa, i służyło za podstawę dla rozwinięcia towarzystwa kredytu publicznego, przez sejm ostatni ustanowionego, a którego działania, już skutecznie się przyłożyły do zmniejszenia liczby sporów cywilnych. W skutek przedstawionych środków od Kommissyi rządowej sprawiedliwości i zatwierdzonych przez Namiestnika królewskiego, większa część spraw konkursowych i likwidacyjnych, które się ciągnęły od czasu rządów austriackiego i pruskiego, jest odsądzona: pozostało z nich tylko 18 do załatwienia.

Kassy depozytowe przy trybunałach cywilnych w ciągu ostatnich lat aż do 1829 roku, wydały właścicielom w miarę ich wy dowodnienia, oko-

ło 19 milionów złotych, tak w gotowiźnie, jak w wartościach ją zastępujących. Zupełne rozrządzenie tych depozytów, zawisło od ostatecznego wykonania konwencji zawartych z dworami austriackim i pruskim.

Z 4486 mass depozytowych, dla różnych przyczyn zaległych, 5983 na mocy postanowienia namiestnika królewskiego, wydanych zostało stromom, lub przeniesionych do skarbu publicznego. Pozostało ich jeszcze 503 do zasądzenia.

Dawne archiwa królestwa polskiego, zawierające dokumenta oraz akta tyczące się prywatnych własności i pochodzenia rodzin krajowych, wymagały bacznosci rządowej. W wykonaniu dekretu królewskiego, w tej mierze wydanego, Kommissya rządowa sprawiedliwości poleciła zebranie tych archiwów dotąd rozrzuconych po miasteczkach i przeniesienie ich w miejsca dogodne. Województwa Krakowskie, Lubelskie i Płockie już używają korzyści tego rozporządzenia; inne zaś Województwa następnie z niego udział mieć będą. Na mocy postanowienia N. Pana, rady wojewódzkie mają sobie poleczone wybory kandydatów na sędziów pokoju. Tém zarządzeniem, sprawiedliwość pojednawcza oparzona jest w dostojnych urzędników wypełniających swe czynności z zadowoleniem współobywateli. *(Ciąg dalszy nastąpi.)*

Zjednoczone Niderlandy.

Na posiedzeniu drugiej Izby Stanów powszechnych d. 22. Maja oznajmił Prezydent deputowanym, iż odebrał od Króla przez Ministra Sekretarza stanu depeszę, w której Monarcha życzy sobie najmocniej, aby projekt do prawa przeciw bezprawiom druku był przyjęty, a w której Król Jmć artykuł 3. tego projektu, najbardziej deputowanych zajmujący, przekłada jeszcze raz Izbie z następującą modyfikacją: »Artykuł 3. Kto w sposobie złośliwym i publicznie jakim bądź sposobem i jakim bądź środkiem powstaje na obowiązujące ustawy, lub podusza do nieposłuszeństwa przeciw nim, ukarany będzie więzieniem od 6 miesięcy do 3 lat, z resztą rozporządzenie to nie przeszkadza wolności prośby lub obrony w sądach lub wszystkich innych konstytucyjnych władzach.« (Słowa: »kto dą zamieszania i niezgody podusza obywateli są opuszczone). Poczém przystąpiono do głosowania względem zmodyfikowanej ustawy tym sposobem, i takową większością 93 głosów przeciw 12 przyjęto.

Wielka Brytania i Irlandyja.

Najnowsze buletyny o zdrowiu Króla są osnowy następującej: »Windsor d. 22. Maja. Symp-

tomata choroby Króla są też same co były. Król przepędził noc lepiej. Henry Halford. M. J. Tiernej. — Windsor d. 23. Maja: Król Jmé miał dobrą noc, atoli czasami czuwał ciężkość w oddechu. Henry Halforn. M. J. Tiernej. — Windsor d. 24. Maja. Symptomata choroby Monarchy są ciągle jednakowe. Monarcha przepędził noc bezsennie. H. Halford. M. J. Tiernej.

Xiążę Wellington był u Króla w Windsorze w Sobotę d. 22. Maja, a wieczorem o godzinie 6tej powrócił do Londynu. Sir Robert Peel, Sir G. Murray i Kanclerz Izby skarbowej odwiedzali Xięcia w urzędzie skarbowym. Dnia następującego 23. Maja odprawiono radę gabinetową w wydziale spraw zewnętrznych, na której znajdowali się Lord Kanclerz, Xiążę Wellington, Hrabowie Bathurst i Aberdeen, Wicehr. Melville, Sir R. Peel, Sir G. Murray i Kanclerz Izby skarbowej.

Courrier z d. 24. Maja donosi: »Xiążę Leopold złożył władztwo Grecyi, sam Xiążę powiadał w parku w Sobotę po południu kilku swoim przyjaciołom, że podał swoją rezygnacyją. Podobienstwo jest, że to faktum tego wieczora obudom Izhom Parlamentu będzie oznajmione.«

Galignani Messenger z d. 26. Maja zawiera w przypisku artykuł następujący: Właśnie przy ukończeniu numeru naszego Dziennika odbieramy wiadomość z Poniedziałku wieczorem o godzinie 8mej, iż w skutek choroby Króla ma być niezwłocznie ustanowiona Komisya, któraby w przypadkach, gdzie potrzeba własnoręcznego podpisu, podpisywała, albowiem Król nie w stanie sam swoje podpisać imię. Xiążę Wellington oznajmił to w Poniedziałek wieczorem Izbie wyższej. Obiedwie Izby zostały także uwiadomione przez Ministrów, że Xiążę Leopold zrzekł się władztwa Grecyi.

Francyja.

Król pojechał w d. 24. Maja rano o godzinie 9tej z Delfinem z St. Cloud do Compiegne. Delfinowa wyjechała była godziną wprzód. Król powróci w d. 29. do Paryża i tam przenocuje.

Królestwo Ichmość Sycylijscy zamysłali w d. 25 rano pojechać do Compiegne.

Król postanowieniem swoim z d. 20. Maja udziela Hrabi Ferdynandowi Berthier, Ministrowi Stanu i jeneralnemu Dyrektorowi spławu rzek i lasów, prawo zasiadać w radzie Stanu. Drugim postanowieniem król. z tegoż samego dnia, radzca Stanu w służbie nadzwyczajnej P. Rainville, mianowany radzcą Stanu w służbie zwyczajnej, w miejscu Barona Ballainvillieres, do innych obowiązków powołanego.

Monitor z d. 24. Maja oświadcza dla uspokojenia wielu rodzin wojskowych, którzy wsiedli na okręty na wyprawę Afrykańską, iż zupełnie bezzasadną jest wieść na flocie znajduje się mnóstwo chorych, raczjż stan zdrowia wojska lądowego i morskiego jest wyborny.

Wiceadmiral Duperré, naczelny wódz wojska morskiego przeciw Afryce użytego, wydał pod d. 8. Maja z okrętu liniowego Provence do wojska dowództwa swego rozkaz dzienny, w którym napomina go, aby dzieliło siawę wojska lądowego, i że od wspólnego usiłowania i zupełnej zgody zawisła satysfakcyja należąca się Królowi i Francyi za wyrządzoną francuzkiej banderze obelgę.

Gazette de France, która w ostatnim numerze wyraziła się względem odmiany nowego Ministeryjum, oświadcza w najnowszym numerze, że nie chce powstawać przeciw nowemu Ministeryjum i sprawie Króla, owszem takowe ze wszystkich sił wspierać będzie.

Według telegraficznej depeszy z Toulonu, flota, która do dnia 24. Maja przez wschodnio-południowo-wschodnie wiatry była wstrzymana, gdy w d. 25. nastął świeży wiatr od zachodu, wyszła o godzinie 5tej z południa pod żagle.

Monitor oświadcza: »Osądzono za rzecz niepotrzebną ogłaszać, że niektóre osoby otrzymały miały fałszywe okólniki z oznajmieniem ich nominacyi na Prezydentów kolegiów wyborczych. Dzisiaj zapewniają niektóre Dzienniki, i to jak mówią, na wiary udzielonej noty, że lista Prezydentów została na radzie uchwaloną, i że znaczną liczbę listów przesłał w d. 18. Maja Minister spraw wewnętrznych do osób, którzy zastępują na zaufanie Ministrów. Upoważnieni jesteśmy do oświadczenia, że twierdzenia te zupełnie są fałszywe; listy Prezydentów nigdy nie uchwalano, a nawet nieodbicie potrzebne instrukcyje do utworzenia onych jeszcze nie nadeszły, nakoniec nie sporządzono jeszcze wykazów.«

Gazette de France pisze: Xiążę Leopold Sasko-Roburgski miał Xięciu Wellingtonowi przesłać formalną abdykacyją władztwa Grecyi. Podobnie P. Eynard, znany przyjaciel Greków, miał odebrać od Xięcia list, donoszący mu o ostatecznym zrzeczeniu się JKWys. panowania nad Grecyją.

WIDOWISKA we LWOWIE.

Teatr polski. — Dziś: *Narzeczoną z Lammermoor*, historyczno-romantyczno-heroiczny Dramat w 4 aktach.

Teatr niemiecki. — Jutro: *Graf Ory*, grosse romantisch-komische Oper in 2 Akten.

(Do tego Nru. Gazety dołączony jest Nr. 24. ROZMAITOŚCI.)

Redaktor: Mikołaj Alchalewicz; — Drukiem: Piotra Pillera.